

A TERMÉSZET.

„A Természet“ előfizetési ára
egy évre 6 koronn:
diszes bekötési tábla hozzá 2 korona.

Állattani, vadászati és halászati folyóirat.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-on.

Szerkeszti és kiadja:

Dr. LENDL ADOLF.

Budapest,

II. ker., Donáti-utca 7. sz.

Köd.

Gomolyog a lomha köd
Szerte a vadonba;
Ráül deres füvekre
S elfagyott falombra.

Mint rossz álom nehezül
A távol hegyekre,
Majd a völgybe száll alá,
A falut befedve.

Gomolyog a ködfelhő.
Szállong egyre-másra,
Tán, hogy a nagy pusztulást
Emberszem ne lássa.

Borulj, borulj őszi köd
A haldokló tájra,
Mert nézni a pusztulást
Szivünknek úgy fájna...

Járok az erdőbe künt,
Sűrű lomha ködbe,
Mely engem is, mint a fát,
Látatlanul főd be.

A hervadás szellője
Mintha rám is szállna
S nehezülne reám is
Az erdőnek álma.

Álmodoz a kopár fa
Éltünt bájról, fényről,
Én pedig sok dércsipett,
Porba hullt reményről.

Harmatkönyvek hullanak
A bükkről, a cserről
S szememből - - ég tudja mért - -
Forró könnyesepp perdüül.

Teleki Sándor.

Oroszlánvadászat az ó-korban.

Irtta: Sölygom.

A mesés ó-kor nagy embereinek legtöbbje, így Egyiptom fáraói, Babylonia, Asszírja és a perzsa birodalom hódító uralkodói, macedóniai Nagy Sándor, Görögország heroszai, Róma triumvirai és caesarai egyaránt kivették részüket az oroszlánvadászatokból. Csakolyan divatos és idegizgató sport volt az oroszlánok elejtése az ó-kor nimródjai között a mlusmenti országokban akkor, mint később a középkor szentföldre vonuló lovagjainál, vagy a jelenkor modern és hypermodern Gérardjainál, akár gerelyesek, akár íjászok, akár lándzsások, akár pedig a modern lőfegyver technikai csodáival fölfegyverkezett s Afrikába oroszlánvadászatra vánduló főurak, nábobok és sportkedvelő trösztkirályokról legyen szó. Hiszen maga, az oroszlán is minden időkben a bátorság és nagylelkűség egyedül méltó igazi jelképe volt. kit Aesopustól Lafont ineig méltán dicsőíthettek az állatvilág hívatott remekirői.

Az oroszlán, a sivatag ura, a puszták fejedelme s az állatvilág királya hatalmas úr, ki ósidóktól szakadatlanul szemben találta magát az őt legyőzni kívánó antik és modern Heraklesekkel. Nem is csoda, hiszen a teremtés összes állatai között az embernek egyik legrettentőbb, de mindenkor méltó ellenfele volt, ki a nyájaknak soha nem szünő garázda pusztításával is kihívta az emberek haragját.

Az oroszlángyőző Herakles nemaeai vadászka-landja talán az első, melyet a mythos megörökít s melyet leírásban már az ó-kor klasszikusai megörökítettek számunkra. Minden iskolás diák előtt annyira

ösmeret kaland ez, akárcsak Gérard oroszlánvadásza-
tai s a megszámlálhatatlan ujjabkori nimródok Bra-
marbasa-i s Münchhausen-ádjai, úgy, hogy legfeljebb
már csak sajnálkozhatunk Eurysthenesen, ki irigy
szemmel nézegette a szó igazi értelmében a „herkulesi“
vállakon pompázó hatalmas oroszlánbórt.

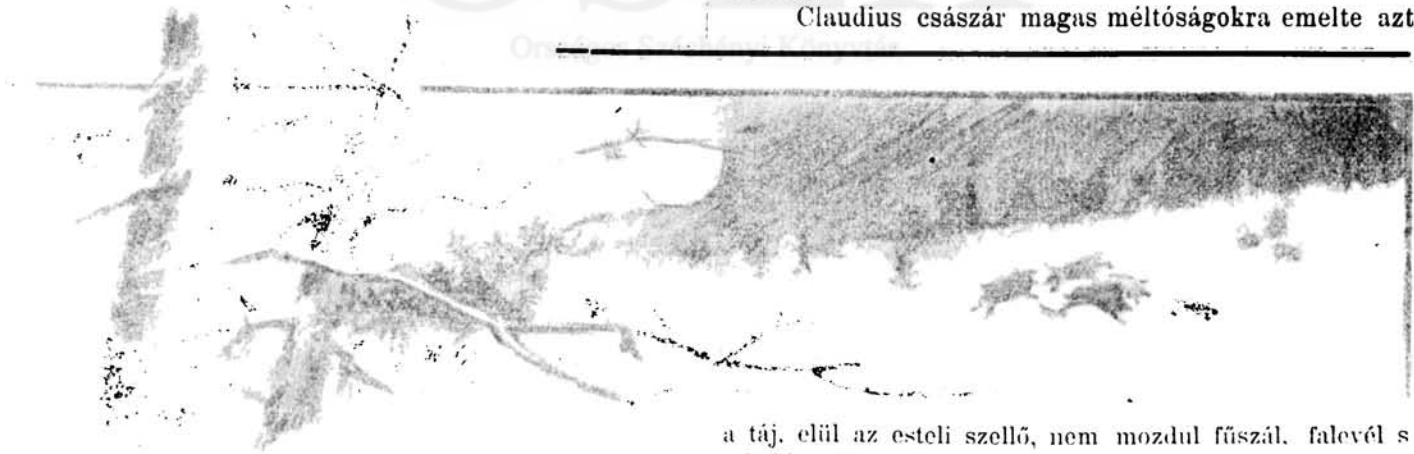
Hellász és Macedónia berkeiben valamikor csak-
úgy otthon volt az oroszlán a Krisztus előtti száza-
dokban, mint ma a lybiai pusztaság rejtettebb helyein;
lassankint azonban kipusztult az Olymros és Pindos
berkeiből s talán épen végpusztulását Európában
volt hívatva megörökíteni a herakleszi monda.

A szabadságszerető görög népet eltiporni készülő
Xerxes hadát, Xenophon s több régi történetíró tanu-
sága szerint, a peloponesosi hegyekből előtörő oroszlán-
csapatok rettegtek és tizedelték. Homér nem egy
helyen dicsőíti az oroszlánvadászt. Az oroszlán elej-
tése már a klasszikus ó-korban is óriási veszedel-
mekkel járó vállalkozás volt s a legdicsőbb tettek
közé soroltatott.

Plinius följegyezi, hogy Sulla idejében Görög-
ország és Róma gyarmatai csak úgy hemzsegték az
oroszlánoktól. Sulla egyizben 100 numidiai oroszlánt
hozott az arénába. A dúsgazdag Pompejus százzal
már be nem érte s egyszerre 600 darabbal szerepelt.
Maga a nagy Julius Caesar is csak 400 at volt képes
saját és Róma szórakoztatására előteremteni.

Az oroszlánok elejtése, sőt törbeejtése is, a lőfegy-
verek hiányától eltekintve, abban a korban a mainál
soikkalta veszedelmesebb vállalkozás volt. A vermek,
melyeket erre a célra készítettek, szerfelett kezdet-
legesek voltak. A verembe került oroszlánok kieme-
lése, Rómába szállítása megszámlálhatatlan emberéletbe
került.

Claudius császár magas méltóságokra emelte azt

Éji les.

A. TERMÉSZET eredeti tárczája.

Kukoriczatúrás ideje előtt pár héttel, verőfényes
októberi délutánon, mikor nem dűdölt a felvég fölől
esekélyke szellő sem s a sziürke borongásban, levélhul-
l s közben talán utolsó lehellését vette a kései nyár, pana-
szos zokszóval nyitotta be ajtóm a bjeláhorai kerülőné.
Hagytam, hogy elsrja a baját, keserűségét s csak azután
kérdöztem, mi hírt hozott, jó asszony, mi a bánata-bója,
szegithotek-e rajta?

Szapora szóval kezdett mesélni, épen nekem valót,
Hogy a sivatagi bükkösből ő elment, mikor elesendeselek

a táj, elül az esteli szellő, nem mozdul fűszál, falevél s
a hold szelíd sugarai kékes fényzománczezal vonják körül
a hallgató természetet, a néma mindenséget: egész konda
jár ki a friss, zsenge kukoriczára. És micsoda pusztítást
tesz ott az éhes banda. Az éjjel az ő kis kommenziójukra
estek s biz ott alig maradt valami a lábán. Az ura másfelé
volt s most vége a termésnek majdnem egészen.

Rögtön készen voltam a tervvel: kértem, küldje be
hozzám az urát, majd kimegyünk lesre s ha lehet, rájuk
riasztunk: elveszszük a kedvöket a jögtalan dézsmától.

Hűségesen be is állított estefelé Ambrus, a bjeláhorai
első kerülő. Öszülő fürtjei, szikár alakja, fenyőszál ter-
mete csak a régi volt, de a képén, a barázdás, kemény
férfiarezon olyan rejtett ború, akaratlan szorongás forma
villant át időnként. Mindjárt tudtam, hogy bántja valami,
vagy nyomja a belkét, de nem kérdeztem. Ha akarja, úgyis

az egyszerű, de bátor pástort, ki az addig szokásos verembejtés helyett köpenyt borított az oroszlán fejére s az állatot zavarba ejtve, azzal hamarosan el is bánt. Az oroszlánok értelmetlenül tételének ezt a módját Róma czirkuszában, főként a keresztényüldözések idejében, számtalanszor produkálták.

Marcus Antonius triumvir a pharsalusi diadal után oroszlánok által vont kocsiban tartotta triumphatorként bevonulását Rómába. Hadrianus császár egy ízben állítólag egymaga 100 oroszlánt ölt le a czirkuszban. Sokkal hietőbb Marcus Aurelius caesar tette, ki kegyenceivel együtt 100 oroszlánt nyilvesszőkkel ölt le egy ünnepély alkalmával.

Am az oroszlánok ilyen tömeggyilkolásai korántsem hőstettek s így alig sorolhatók közvetlenül az oroszlánvadászatok körébe; mindamellett a vadászat az egyes oroszlánra a caesarok idejében is, diesteljes kedvtelés volt.

Oroszlánokban leggazdagabb vadászterület mindenkor Numidia volt Afrikában. Nyilvesszővel, lándzsával egyaránt üzték, üldözték a hatalmas állatot. Ezek a kezdetleges fegyverek kétségtelenül kiválóbb egyéni bátorságot igényeltek.

A római patriczius hős ivadéka rendszerint néhány meghittebb, kipróbált rabszolga kíséretében utazott Numidiába az oroszlánvadászatokra. A vadászterületen két tüzesvérű paripa várta és vitte a római kor súlyos kétkerekű kocsiján a lelkes nimródót. Numidia lovai előtt nem volt szokatlan az oroszlánvadászat, mindamellett, mielőtt a királyi vad közéletét megérezték, nem lehetett többé őket féken tartani; száguldó rohamban, hanyatthomlok menekültek előle.

A vadásznak a nap lovait hajtó Phaëton apjánál izmosabb kocsisnak kellett lennie, hogy állatait a

veszedelmes ellenség közelébe hozhassa annyira, hogy álltában a kocsiból kiröpített nyilvesszőkkel eltalálhatta. Ha a nimród nem volt elsőrangú íjász s ha csak a nyilvessző nem az oroszlán szemébe vagy torkába fűrődött, a könnyebben sebzett állat tüstént ellenének fordult. A legbiztosabb kezű vezető sem korlátozhatta most már fékvesztett paripáit s azok örült száguldozásban röpültek végig a beláthatatlan pusztaság járatlan utain. A dühtől tajtékozó oroszlán mindenütt nyomukban. Az állatok ura, fajeredetéhez híven, óriási ugrásaival folyton kibébitette a közte és támadói közt elterülő távolságot. A sivatag fakó homokja csak úgy porzott, szikrázott a rohanó paripák s a haláltugró oroszlán lábai alatt. A távolság folyton kisebbedett, még egy szempillantás, — az oroszlán a kocsi oldalába kap, a torkának irányított lándzsa érczét vérben tajtékozó szájjal mardossa dühében . . . ámde most már közvetlen közelből éri ellene biztos nyilvesszeje s szemvilágával együtt fejedelmi életét is kioltja. Patakzó vérét mohón felissza a sivatag örökké szomjas homokja.

A gyakorlott kezű római a gerelylyel (pilum) is oly csodálatos ügyességgel bánt, hogy a röppenő vassal ellenét 25 méternyi távolságból is halálra sebezte; ám Róma büszke és bátor oroszlánvadászának a könnyű lándzsa és nyilvessző volt egyedüli fegyvere.

Idővel Rómában is keletkeztek bizonyos vadászati védegyeletfélék, melyek kellő időben közbeléptek s a folyton üldözött oroszlánok számának rohamos apadása a vadászatkedvelő caesarokat s egyéb római előkelőségeket arra birták, hogy Krisztus után már a 2 dik és 3-dik századokban a szakadatlan üldözéseknek gátat vessenek. Császári parancs szabott szigorú büntetést a tilalom vétőire; persze az előkelő római tetemes pénzbírság árán megválthatta büntetését. A

elmondja majd útközben, elég idő lesz rá, mire a meszácsnai fordulóhoz érünk, ahol a konda kijár.

Amint készülődöm s rakosgatok egyetmást a tarisznyába, egyszer csak megszólal az öreg, halkán, vontatottan, mintha szégyelné a mondanivalóját.

Hát csakugyan oda megyünk, téns ifiuram?

Kérdő tekintettel fordultam feléje. Mi lehetett ezt az embert, hogy így húzódozik? Hisz azelőtt, ha disznóról esett szó, már villogott a szeme s alig bírta türtöztetni magát.

S újra beszélni kezdett, óvatosan, kémlő tekintetét körülhordozva a szobában, ha nem hallja-e valaki.

Már, jó uram, könyörgöm, én azt vélem, ne menjünk oda éjjeli lesre... Harmincznégy hosszú esztendő óta járom ezt a határt s amit én tudok, azt tudom... Tetszik tan emlékezni, tavaly hogy arra jártunk, mutattam, hogy az ott a régi temető... Errefelé azt mondják, hogy török temető volt, de az nem lehet, mert egypár derékban kettéroppant kökereszt is van ott... Még fából való is találkozik elvétve, hanyattdölvé a gazban, de az már nagyrészt elkorhadt a süppedékes sírhalmok tövében... Inkább kopózzuk meg a latrokat, a beste lelkeit néhanyszor, majd elvadulnak innen.

Mi lelte magát, Ambrus? Mit tud, vagy miért nem akar jönni?

Hát megkérem egész átossággal a téns ifiurat, s itt újból körültekintett, — nem jó meghóttakkal tréfalkozni-

vagy háborgatni a pihenő lelkeket... A tulajdon szemecimmel láttam egyszer, hogy arra bolyongtam éjjeli határjárás-közben, amint egy fehér halott kilépett a sírgödör porából... Azóta még nappal sem igen szeretek arra kóborolni...

Láttam, nem lehet kiverni fejből a meggyőződését, akár a tudómet beszélem is ki: meg sem próbáltam.

Hagytam s mikor felkészültem, odaszóltam neki.

Hát csak ballagjon haza, majd elmegyek én magam.

Valamit dörmögött rá az öreg, esőváltgatta őszbeborult fejét, egy keserű, szemrehányó tekintetet vetett felém s azzal csak szedi a puskát, tarisznyát, jön utánam.

Már csak mégsem hagyhatom az úrfit magában kimenni, még valami baj találja érní... Én elmegyek, de amit tudok, azt tudom... kukoricza ide, kukoricza oda, ennek jó vége nem lesz.

Igy dümnyögött magában elfojtva, halk dörmögéssel az egész úton. Nekem szólt a beszéd, de csak nem akartam megérteni.

Mire kiértünk a meszácsnai dülöhöz, ahol a bjelá-horai bükkös egyet kanyarodva, balra fordul, leesűszott a nap aranytányérja is az ég pereméről. Ép végső sugaraít lővelte ki magából s amiút lebukott a tüzes golyó felső pereme a horizont alá, éles, vörös esikot hagyott maga után s a szakadozott felhőfoszlányokat lilára, meg sárgás-vörösre festette meg. Az árnyak eltűntek s mi alkalmas hely után nézelve, szemlét tartottunk az erdőszélen.

császári parancs annyira szigorú volt, hogy az orosz-
lánt öltö, még ha jogos önvédelem esetén is, bünte-
tést rótt.

Magát az oroszlánt, mint az állatok uralkodóját,
imperatorai rendelettel „császári vaddá” deklarálták s
most már egyedül csak a császár képezett kivételt,
aki megengedhette magának, sőt kinek joga volt az
oroszlanokat tetszése szerint pusztítani, vadászgatni s
a fejedelmi vad küzdelmeiben az aréna porondján
gyönyörködni.

A szigorú császári tilalom Rómában. Nagy The-
odózius haláláig, vagyis a birodalom kettészakadásáig
teljes érvényében fennállott.

Megfigyelések az állatvilágból.

1. A kutya emlékezete. A legtöbb kutya szívesen
mulat a macska üldözésén, amely viszony köztük
különböztetendően közmondásos, amit a „kutya-macska ba-

rátság”, vagy „úgy élnek mint a kutya a macskával”
szólásmódok fejeznek ki. Ilyen esküdt ellensége a
ravasz macskafajzatnak az én házőrző kutyám is, a
mely előtt nincs respektusa a püpos torzalakot for-
máló macskafortélynak. Így hát „szégyen a futás, de
hasznos.” 1901-ben történt, hogy a napi sétáimról el-
maradhatatlan hű kísérem elől egy macska a vasúti
távíró oszlop tetején keresett biztos menedéket. 1903
őszén ugyanott jártunk s kutyám mereven fölnez a
távíró oszlopra, morog, körülfut s ugat. Macska ugyan
ekkor ottan nem volt, de a meglepetés hatása vissza-
emlékeztetett a két év előtti esetre, amelyet a kutya
még el nem felede.

2. A kutya óvatossága. A kutyának egyik érdekes
jellemvonása, hogy a táplálék fölőslégét a földbe rejti.
Épen erről tette közzé megfigyelését id. Perényi
József dr. a „Természet” 1905. IX. 1-i számában.
Sokszor néztem végig magam is kutyámnak ezt a
nagy körültekintés mellett végzett s reám nézve oly-
annyira mulatságos hatást keltő - - gondos munkáját.
Tény az, hogy csak a táplálék fölőslégében dűskáló,
tehát jómódú kutyáknál tapasztaltam az előrelátásnak
ezt a jelenségét. A kutyák társadalmában a koldus-
szerepre kárhoztatott szegény állatok boldogok, ha
néhanapján az utczák szemetein jóllakhatnak. Kutyám-
nak elvermelő helye nem az udvar keményretaposott
talaja, hanem a kert porbanyó földje volt a deszka-
kerítés tövében. Eledele né elfogyasztása után
rejtett ételmaradékait többször kipiszkáltam a földből
s ilyenkor egy-egy kőzra, porzozgós esontra, vagy
leginkább száraz kenyérdarabra bukkaantam. Élőkam-
raja megbolygatásának végre az lett a következménye,
hogy a deszkaházába vitt eledelel csak akkor indult
az elvermelésre, ha az udvaron senkit sem látott. Ha
pedig a manipulációnál váratlanul megjelentem, a

Rég elfeledtem az öreg kerülő eszeska beszédjét
temetőről, fehérleplek szomorú halotról s csak most
ötlött eszembe, hogy oda értünk s néhány roskada-
sos, elferdült kőoszlop - kereszt lehetett valaha
meredt elém az esti szűrküetben.

Tényleg igaza volt az öregnek. Az erdőszéltől mint-
egy száz lépésre, régi, három emberöltővel azelőtt hasz-
nált s azóta elhagyott, gondozatlan, vad hozóttal benőtt
temető terület. A benne porladók rég hamuvá lettek, az
idő vasfoga elbánt a jelekkel, csak még az a pár töredék
daczolt, az is, ki tudja, meddig bírja még.

A temető mellett kezdődött a kukoriczas. Szemben
a kukoriczas sarkával volt az erdőnek egy kis kiugrása,
ott fordult balra a bükkös: én oda telepedtem. Jobbra-
balra messzire elláttam s Ambrust, az ősz kerülőt jobbra
küldtem, tőlem pár száz lépésre.

Még egyszer elkezdett kérni, de mikor látta, hiába,
nagy búsan megfordult s lehorgasztott fővel ment a
helye felé.

S kezdődtek a várás hosszú, esendes órái. Alaposan
megvizsgáltam minden bokrot körül, ameddig láttam:
jó ez, mert a kelő hold világításánál másképp néz ki
minden.

Sokféle alakzat, torzalak tűnik az ember szemébe
ami nappal egyszerű bokor, kőrő vagy földpup. Sokan
unalmasnak vélnék mozdulatlanul, egy helyen ülő órákon
át s várni, lesni a jó szerencsét, legtöbbször a - - emmit.

De nekünk, a természet fiainak, a Nap-isten rajongóinak
gyönyörteljes idő az is.

Amint lebukott a nap s eltűntek az árnyak, a homály
átvette az uralmat s elterült szélesen a szűrküet: ránehe-
zedett a tajra a esend, a halálos némaság. Szellő nem
suhant, falevél nem mozdult, bokor meg nem zörrent,
a természet elpihent, alomba merült. Kezdetet vette az éj,
a homályos, fekete éjszaka, az ősi, nyomott, hangtalan
láthatatlanság.

Vagy másfél óráig ültünk így néman, mozdulatlanul,
vigyázó esendben. Nem mozdult körülöttünk semmi, vár-
tuk az agyaras hatat.

A keleti égájon egyszer csak homályos derengés
tamadt s gyorsan, alig pár perc alatt feltűnt a hold tűz-
vörös korongja a tiszta erdőszög felett. S csakhamar
világításba, sapadt, kékes holdfénybe merült a környék,
a kukoriczas, az erdő s a régi temető, horgadt halmaival,
derékban kettéroppant mohos kökeresztjeivel.

Megmozdult hatam mögött az erdő: lakói, a lomha,
suhánó röpüléssé, tészekrabló banditák, az éj kőbor lovagjai,
a vörösbandás kőza kalandorok, a félénk, éhes tapsi-
fülesek megindultak az erdőszél felé s kiljebb is életem
után.

Halk moszatolás hangzott innen, óvatos, alig hall-
ható lépések, szökdelés, nesze amonnan, azután ismét
néma esend.

Óvatosak az erdőszél lakói, féltek a bőrüket, vigyáz-

konzot szájába véve, a kertnek más helyére távozott, de amíg nyugton nem hagytam, többé soha nem vermelt előttem. Erre tanította őt a tapasztalás.

3. Vadmacska a padláson. 1902 decz. 29-én éjjel Apahidán (Kolozs-m.) a falu szélén álló egyik ház pitvarába s ennek padlására hatolt föl egy fiatal, 78 cm. hosszú him vadmacska s ottan az alvó tyúkok közül kettőt megölt. A roppant sovány állat a közeli pusztaszentmiklósi (szamosparti) fűzberekből jött a faluba s a nagy éhség miatt merészkedett az emberi lakásba. Azonban a tyúkok között keletkezett riadalom hallatára a házbeliek felébredvén, vasvillával leütötték. Ehhez hasonló eset elbeszélését hallottam a tordai sziklahasadék torkolatában lakó molnártól is.

4. A vidra bátorsága. Folyó év május hó 10-én esti 7 órakor a Szamos partján végzett sétám alkalmával azt a szokatlan és eddig még soha nem észlelt látványnak voltam szemtanúja, hogy a folyóvíz közepén egy felnőtt vidra hullámszerű ugrásokkal haladt felfelé annélkül, hogy valami figyelmet vagy félnépséget tanúsítani látszott volna. S oly gyorsan úszott a víz ellen ugrácsolva, hogy én, noha 1 km. hosszú útvonalon követtem a parton, elérni rendes lépésekben nem tudtam. E vidrát kora hajnalban és naplemente után ily bátran megjelenni mások is látták és nekem emlegették.

5. Adatok a höresög (*Cricetus formentarius*) elterjedéséhez. A Kir. Magy. Természettudományi Társulat Könyvkiadó Vállalatában megjelent „Kirándulók Zsebkönyve“ 117-ik oldalán ez olvasható: „A höresögnek hazánkban való elterjedési körét pontosan tudni sem volna érdektelen.“ Én ezt az óhajtaást szem előtt tartva, ahol az országban megfordultam, mindenütt érdeklődtem a kérdés iránt s ahol észleltem, mind följegyeztem. A lelőhelyek ime itt következnek:

-
- a) Szilágym.: Bagos, Kémer, Nagyfalva, Percsen, Zilah.
 - b) Szolnok-Dobokam.: Dengeleg, Szamosújvár, Szék, Hosszúrév.
 - c) Kolozsm.: Apahida, Pusztaszentmiklós, Szamosfalva, Kolozsvár (határain általában, de kivált a javítóintézet körüli szántóföldeken, Monostor terrasse-ain s a Melegvölgy nevű határon igen gyakori), Telek, Dezsmér, Kolozs, Korpád, Kara, Szováth, Gyórfalva, Vajda-Kamarás, Mocs, Keszű, Mező-Szombattelke, Tuson, Aranykút, Mező Or, Nagy-Nyulas, Szász-Banyieza, Gyeke, Válaszút, Borsa, Magyar-Fodorháza, Fejérd, Nemes-Zsuk, Magyar-Nagy-Zombor, Zutor.
 - d) Torda-Aranyosm.: Torda, Bágyon, Mészkö, Sinfalva.
 - e) Maros-Tordam.: Mező-Csávás.
 - f) Kis-Küküllöm.: Balázstelke.
 - g) Alsó-Fejérm.: Kutyalva, Gyulafehérvár.

nak magukra, neszelnek mindenfelé s csak ha nem gyanús a világ, ha nincs ok aggodalomra, akkor merészkednek ki az erdők védő homályából.

Valahol bent, messze a rengeteg mélyében, az őserdő szívében, valami kákás, sűrű bozótos, süppedékes szakadék ölén, hová a napsugár sem tud behatolni, közel a forrás friss vizéhez, pihent egész nap a konda lusta heverés közt.

Most az éjféli hold sápadt világánál megmozdulnak ők is. Lassan, szimatolva, szelet igyekeznek kapni, de hiába, nem mozdul egy ág sem. Ám az éhség nagy úr s még inyüik alatt van a tegnapi esti friss, zsenge kukoricezaiz. Ismét arra indulnak hát. Különbö is esendes minden, bátran mehetnek.

Jobbra tölem, alig pár lépésre, sunyi képű róka oson at a kukoriczás felé. Jönne máskor, nem kerülne ki a gyaszos halált s labanczos bundájából kirántanak kiméletlen kezek. De most kegyelmet kap. A nyuszkák egymásután baktatnak at s két labra állva, megülnek előttem, fülelnek, játszi kedvvel tekingetnek.

Én meg mozdulatlanul ülök s várok türelemmel.

Végre kihallatszik az erdő mélyéből a tétován közelődő agyarasok hadanak törtető zaja. Visszafojtott lélekzettel lesem s készenlétbe helyezkedem. Úgy sejtem az irányból, talan vagy harmincz lépésre tölem fognak atvaltani. Lesz aratása a halálnak.

A hold magasán áll már az egen, az óra éjféli felé

járhat. Sugarai enyhén, sárgán ömlenek széjjel, kékes holdas világításba borítva a tájat. Világosság, majdnem nappali fény terül szerte s a konda megjelenik az erdőszélen: esendes ügetéssel tart a kukoriczás felé. Lehet vagy tizenhét darab. Kiválasztok egy hatalmas, szép példányt s nyugodtan czélzásra emelem fegyverem.

Ebben a pillanatban tekintetem önkénytelenül a temetőre tévedt. Ott is megmozdult valami.

Karom lehanyatlott s hideg borzalom futott rajtam végig.

A temető közepén, egy mohos kökereszt mellett, fehér alak lépett ki a földből s két karját szétterjesztve állott némán, mozdulatlanul felém tekintve.

A vér örült kavargással vágatott ereimben tova: agyam a pattanásig feszült a váratlan rémlátvány nyomán.

Hogyan? Hát mégis lehetséges volna? A megholtak lelkei visszatérnek a földre? Jól látok, vagy csak álmodom?

Egy pillanatig tartott csak lenyűgözve ez a fojtó varázshatalom. Hosszú, nehéz perc volt s kínos a zsibbadás, amely tagjaimra nehezedett. A verejték kiült homlokomra s lassan gyöngyözött arczomom alá.

A következő perczben már visszatért öntudatom. Úrrá lettem érceim felett s keresztül villant elmémen: nem, az nem lehet. Történjék barmi, a végére jaro.

Gyors elhatározással arczomhoz kaptam fegyverem, pontosan czéloztam s meghúztam a ravaszt. Sívítva röp-

h) Csanádm. : Makó.

i) Torontálm. : Kéesa, Törökbeese : Borjas-tanya. Élő példány s a téglaházi neolith-kori, valamint a tiszaparti bronzkori őstelepen 1903. év nyarán a délmagyarországi Történelmi és Régészeti Múzeum Társulat megbízásából végzett ásatás jegyzőkönyvének tanúsága szerint mint ősemberi konyhahulladék-lelet is találtatott. Kívánatos volna, hogy a „Természet“ igen tisztelt olvasói közül mindazok, kiknek alkalmuk van a szabadban gyakrabban megfordulni, a hőresögnek általuk észlelendő biztos előfordulási helyeit följegyezni és e lap hasábjain közölni sziveskedjenek.

A hőresög elterjedési körének megállapítására minden adat értékes, akár falvak vagy megyék, tehát horizontális, akár vertikális irányban magasság szerint állítsuk is össze. Így azután, ha sokan érdeklődnének e kérdés iránt, hamarosan ki lehetne mutatni biztos adatok alapján, hogy hazánknak mely részein (észak, dél, kelet, nyugati irányban) honos ez az állat.

6. A patkány falánksága. Az emberi lakások környékének ninesen kártékonyabb, rondább és falánkább állatlakója, mint a Pallas orosz természetvizsgáló szerint 1727-ben ázsiai őshazájából Európába átvándorolt vándorpatkány (*Mus decumanus*). Hogy ezek a tolatkodó állatok mennyire alkalmatlanok az emberre nézve, azt magam is bosszankodva tapasztaltam. Az 1903-ik év őszén a közeli malomból egy patkánytársaság szállta meg az udvaron lévő melléképületeket: az istállót, tyűkretrecet, árnyékszéket és a fűskamarát, de nem maradt ment tőlük később a pincze, padlás, sőt még a lakás sem. Az ilyen banda valószínűleg csapás az emberre, mert alig lehetett védekezni ellene. A kertből száráról hordták el az érett paradicsomot; kiásták a murkot a földből, elrabolták éjjel a esirkéket a kotló alól, az ól tetején a napra kitett paradicsomot préda módon csak kikezdték, a pinczében nekiestek a zöldségnek, hagymának, almának s főleg a pityókának, a padláson a kukoricát dézsmáltak, összerágták a kamarában chlormeszes vízbe tett *Spalax*-koponyát és fellakmározták a földre mélyített üregbe preparálás céljából elrejtett macska hulláját. De e megdöbbentő falánkságuk felett érzett csodálkozásom akkor érte el tetőfokát, midőn 1903 október hó 3-án éjjel az eleven zöld varangyot (*Bufo viridis* Laur.) is megették, úgy hogy 4 én reggel a kamarában lévő asztalon annak csak tőből levágott két mellső lábát találtam meg.

pent a kis express golyója s a dörrenés nyomában hangos robaj, törtetés, zaj támadt.

Mire a füst eloszlott, az utolsó koeza is visszaroht az erdőbe s a rémalak eltűnt.

Ambrus, a bjláhorai öreg kerülő lihegve érkezett hozzám s kezét tördelve, szakgatott lélekzettel, elfojtott hangon kérdé, mire löttem?

Csak nem a lélekre tán?

Megvallom, magam is zavarodott voltam egy kissé.

De az ősz kerülő ijedt képével, remegő ináival oly nevetséges volt, hogy hangosan felkaczagtam.

S ezzel meg volt törve a nyugtalanság balsejtése, mely addig fogva tartott: elindultam a temető felé, tisztában lévén, hogy képzelődés, hallucinációz aldozata lettem s ily esúfosan szalasztottam el a biztos, gyönyörű zsákmányt.

Az öreget nem is hívtam, tudtam, nem mer jönni: egyre hányta a keresztet magára.

Vigyázva haladtam előre, hogy fel ne bukjam a besüppedt sírlombok, halmok, vadbozót között, a mohos kökereszt felé.

Mikor azonban odaértem, ismét rajtam volt a megdöbbenés sora.

A kereszt tövében, a régős sírhant mellett, élettelenül feküdt előttem egy barnás, fehérös tömeg: még vonaglott utolsó halalkuzdelmében

Gyorsan odaugrottam, egészen melléje s lehajolva, szemügyre vettem, mi lehet vagy ki lehet?

* * *

Borz volt, hanyattvágódva, sötétes szürkés szőrzetű hasával az ég felé fordulva s közvetlen mellette tatongott földalatti odújának bejárata.

Meg volt fejtve a rejtély! Borz tanyazott az elhagyott, soha senkitől nem háborgatott, esendes temetőben. S mikor éjjeli útjára akart indulni s kibujt rejtékéből az óvatos állat, két labra felállva körültekintett, tiszta-e a határ?

A holdfény, a szokatlan világítás, a felém fordított szürke bundás, fehérös hát s a hosszas várás alatt felízgatott érzékek, a képzelet esalóka játéka megmagyarázza a többi.

Hosszú időbe tellett, míg az öreg kerülőt magához tudtam térteni s rábeszélhettem, hogy jöjjön velem a borzért, hisz csak haza kell vinni.

De azért a sivanyi bükköst, a meszácsnai fordulót ma is messziről elkerüli. Nem beszél az éji lesről soha egy szót sem, mintha meg sem történt volna.

Csak a haja lett még fehérebb, a szeme nézése tétovazóbb s az arca barazdasabb.

Márkus Andor.

7. A patkány vakmerősége.

Minekutána az előző pont tanúsága szerint a patkányok határtalan garázdálkodása és a veszedelmes számban való elszaporodásuk következményétől való félelem miatt aggodásom növekedett s türelmem fogyott, igen természetes, hogy minden kigondolható módon irtani igyekeztem; így folytonosan nyugtalanítottam a rejtekhelyeiken, a fűrt lyukakat kövekkel keményen elzártam, az ennivalókat lehetőleg elraktam, az udvaron megjelenőket botokkal üldöztük, a Földközi tenger partvidékein termő tengeri hagymának (*Scilla maritima*) zsirban sült mérges szeleteivel s más kizárólagosan szabadalmazott és egyedül hatásosnak hirdett patkánymérgekkel traktáltuk, de eredménytelenül. Kutyám is észrevevén a napirenden álló üldözés tárgyát, szintén szorgalmasan, de eredményesen vadászott rájuk éjjel-nappal, vaskaptánnyal egypár példányt törbe esaltunk s úgy szürkület táján, midőn rendszeren előbujni szoktak, flobertsőréttel is lövöldöztem. Az irtó hadjárat némely eszközei, nevezetesen: a bot, a kutya, a kaptány és flobert egynéhányat a komániából rendszeren kivégeztek, a többi mód azonban meddő eljárásnak bizonyult. Egy reggel azután a kamrában felállított kaptány azt az érdekes látványt nyújtotta, hogy az éjjel megfogódott patkány egyik lábat tőből lárágván, elmenekült belőle. Ezt a merész bátorságot, melynek rugóját az életösztön szolgáltatja, vadászok elbeszélése szerint a rókaról is hallottam.

A dolog érdeme tekintetében nem hallgathatom el, hogy a kitartó és szorgalmas üldözés, irtás, vadászat következtében a következő tavaszon a még megmaradt s megijedt patkányok észrevétlenül végképen eltűntek a lakás környékéről, amely tapasztalat tehát másoknak is lehetővé teszi ettől az oeszmány vendégseregétől való biztos megszabadulást.

8. Cziezkányok a házban. Hogy őszkor és télire némely cziezkányfaj a szabadból az ember épületeibe húzódik, ismeretes jelenség a szakemberek előtt; leginkább az ólba, csürbe, istállóba, kamarába s ritkábban lakóházba vonulnak. A *Crocidura leucodon* Bonap. az a faj, melyet leggyakrabban fogtam a lakóházban, nem lesz tehát érdektelen a róla feljegyzett adatokból egyetmást itt elmondani. Ez a faj olykor nagyon elszaporodik: ilyen észrevehető szaporaság mutatkozott belőlük az 1897. év őszén, midőn nemesak én fogtam lakóházamban a következő év márczius haváig mintegy 10 példányt, de általában sokan panaszkodtak a „hegyes orrú egerek” szaporasága ellen. Nálam a deszkapadlós fűtött szobák alatti egérlyukakban tartózkodnak s amint a néha-néha hallható futkosásból meg éles sivitásból és ezizezogásból következtettem, az egerekkel heves harezot folytatnak. 1897. szept. 1-én a macska, 2-án pedig én fogtam 2-2 cziezkányt. Este lámpavilágnál dolgozva hallottam, hogy a szoba szögletében letett, féligmeddig preparált kecskekoponya üregében rágieskál valami, a másik meg ugyancsak a lakószoba falján fekvő gyékénykosár dió- és tőrötartalmát dözsmálta. 1897. okt. 27-én a falusi kovács földes házában fogtak egy *Cr. leucodon*-t, mely az edénytartó polezon mászkálva, egy edénybe esett s benne rekedt. 1897. nov. 3-án ugyanazon kovács hozott 2 ily cziezkányt a trágya alatti lyukakból. 1898. febr. 1-én a lecsapódó egérfogóba került 1 bele, de ezenkívül is még számosan tartózkodtak a fűtött lakásban és konyhában, futkostak a lyukakban s lopkodtak a szobában, ami ennivalót (kenyeret, kalácsot, húst,

tűrőt. stb.) kaphattak. 1901. decz. 15-én a lakóházban cziezkányok cziezcogtak; hangjuk az egerekétől könnyen megkülönböztethető és felismerhető. 1902. jan. 12-én egy kávébarna színű nagy cziezkányt a kamarában álló disznóhús evése közben fogtunk meg. (*Cr. aranea*.) 1902. ápr. 10-én ismét a házban került egy darab kézre. Majd nov. 12-én és 13-án fogtunk 1—1 nagyobbfajta kávébarna színűt a lakásban. Ugyanezen fajtából észleltem 1903. jan. 5-én és 13-án egy-egy példányt a lakószobában. Ezeknek hossza 10 cm. volt, melyből a fark hossza 3 cm. tett ki. Az élve fogottakon tapasztaltam, hogy a cziezkányok bátor és mérges természetű kedves kis állatok; ha bántják őket, az embernek is nekifordulnak és hozzákapnak, de soha semmi kárt nem csinálnak. A macska egér gyanánt ugyan megfogja őket, de pézsmaszaguk miatt meg nem eszi, hanem megölve otthagyja. Fogságban hamar kiműlik. Csak két fajt konstátáltam a házban, u. m. a fején, hátán, farkán bársonyszerű, sötétszürke, alul kissé szennyesfehér színű kisebb cziezkány a *Crocidura leucodon* Bonap. s ez a gyakoribb a házban; a nagyobb, kávébarna színű a *Crocidura aranea* Wagn, mely a lakásban ritkább, de a ház körül szintén gyakori.

9. Erdei egerek a házban. A tél zordonsága elől, a cziezkányokhoz hasonlóan, a nagyszemű és nagyfülű *Mus sylvaticus* L. is fölkeresi az emberi lakásokat. 1901. nov. 15. és 17-én éjjel a szoba deszkapadlózata alól fogtam féldióra állított esuporral 1—1 *Mus sylvaticus*-t. 1901. decz. 15-én éjjel pedig a pincében került elő egy, ahol a körték érett és lágy csúcsait rágásalta le s ezzel sok kárt okozott.

10. A sordély és a menyét. 1899. jan. 20-án a szamosparti fűzbokros füves, nádas helyen *Emberiza miliaria*-k húzódtak le a földre éjjeli tartózkodásra. Lépéseimmel a sordélyokat felriasztván, folyton czipogtek, mire hirtelen egy ksfajta menyét (*Mustella vulgaris* Briss.) tünt elő a száraz bozótból s a czipogés irányában a fűben mozgó madarakra sietett vadászni.

Apahida. Kolozsmegye, 1905 október.

A hajtás.

Teljes egyedüllet, hangtalan magány... Az erdő fái kopaszon merednek fel a vágás lankáján. A szél sem zörgeti a száraz galyakat, mintha félne, hogy az aludni készülő természetet zavarná nyugalmában. A földön az össze-vissza kuszált száraz fű, a lehullott levelek szőnyege csak úgy esillog a reggeli köd nedvességétől; nedves, nyirkos a levegő is, átáztatja a fák kérget s azon buján zöldel a lágy moh-terítő. Minden arra való, hogy a zajt elnyelje, a természet esendjét biztosítsa.

A fölséges magányban egy férfi áll; szobor-mereven tartja puskáját és szemait állandóan egy pontra szögezi. Odanéz a vágás gerinczére, ahol a faágak közül előtűnik az ég szürkésége.

Most kúrhang rezdül át a levegőn, később szakadozottan hallatszik egy-egy öblös torok kiáltása, végre zürzavaros láрма töredékeit hajtja felénk a szellő.

Megkezdődött a hajtás.

Téli fogalmak szerint kora reggel volt még, amikor hosszú kocsisor robogása verte fel a Vértések néma esendjét. Kora reggel volt, a láthatár alján téglaveres esíkok lomhán húzódtak végig; ott nyújtózkodik a nap hajnali álmából felébredve. De csak nem bírja legyőzni késő őszi álmisságát; a ködös, szürke felhők nyirkosságát nem törlik át sugarai, nem vonják aranyba a bérézek tetőit.

Már mélyen bent, a hegyek között vagyunk. Szomorú, kietlen az erdő a késő őszi reggelén. A közeli fákön élénk meredeznek a targalyak; itt-ott zörög köztük egy-egy elsárgult száraz levél. Az erdőség a hegyek belseje felé egyhangú, ködös, sötét-szürke homályba olvad össze. Nincs szín, ragyogás; nincs napsugár, nincs madárdal. Csak varjak kárognak fenn a levegőben. Ők is sajnálják, hogy a vadászat könyörtelenül elrabolja az erdő esendjét.

A vadásztársaság megérkezett a hajtás területére. Leszállnak a kocsikról, esendesen indulnak neki az erdőnek. A lépések zaját elnyeli a nedves, puha avar. Szó nem hangzik, megy esendesen ki-ki a maga kijelölt helyére. A vadászok egyedül maradnak a némaságban, a természet templomában, az erdőben.

Mindenki várja a hajtást.

Egyedül áll a vadász, figyel a nagy esendőségben. Idegei megfeszülnek, amint a tiszta levegőn át meghallja a kúrtszót.

De mintha nem is volna egészen egyedül. Itt is, ott is megmozdul valami a bokor aljában. Apró kis gnómok dugják elő esüces sapkás fejüket és kíváncsian nézegetik a magános férfit. Majd megjön a bátorságuk, kibujnak egy kis szabad térre és bohókás ugrándozásba fognak. Van hát az erdőben ősszel is derű. De a szomorú erdő nem vidul fel erre sem, őt csak a tavaszi napsugár ébreszti fel álmából.

Egyszerre csak összenéznek a gnómok: valami távoli esilingeles hallatszik; ők már tudják, mi az, abbahagyják hát táncukat és tiszteletteljesen félreállnak. Egypár őzike dugja elő a homályból a fejét. A vadász megreppen, de csak egy pillanatra, azután visszanyeri hidegvérét, ezélezni akar. De mintha varázslat ült volna tagjaira, nem bír mozdulni, csak nézi az őzeket, a gnómkat és várja mi lesz? Az őzikek, amint láttak, hogy esend van mindenütt, nekiiramodtak és tovább szaladnak. Utanak a

hatalmas szálfák között menet közeledik. Hosszú-hosszú sorban, egyik a másik után jönnek az őzikek. Lassú, méltóságteljes lépésekkel mennek tova. Mikor a vadászhoz érnek, mindegyik odafordítja okos, barna szeméit, megnézik, azután nyugodtan folytatják útjukat. Most véget ér az őzikek sora és egyszerre eleven lesz az erdő. Picziny tündérek csapata repül pillangószárnyon, azok esilingelnek harangvirágesengetyűvel. Köztük az erdő fejedelme, egy királyi tizenhatos, aganasa közt ragyogó keresztel szent Hubertus szarvasa.

A fejedelmi menet esendjét és a harmonikusan beleolvadó esilingelést egyszerre megszakítja a hajtók larmája. A kép szétfoszlott... Amint a valóság alakjai, hangjai népesítik be az erdőt, eltűnnek a képzelem alakjai.

Hangos dobogás hallatszik, két vágató őz tűnik fel a fák közt. A vadász felszabadul a varázs alól, biztos kézzel ezélez. A lövés eldördül s a szegény őzike vérében fekszik. Most már mindenünnen, egész közléről hangzik a hajtók kiabálása, esörtetése, egypár megkésett tapsi iszkol még halálos félelmek között, azután vége van a hajtásnak. A vadászok hamarosan összejönnek, megbeszélik az eredményt, megnézik a kiterített vadakat, azután mennek tovább felállani a másik hajtásra.

Sötét este borul az erdőre. A kocsilámpások világánál együtt találjuk a társaságot. A kocsik robogása utóljára törli meg a esendét, azután mindenki búcsút mond a néma haldoklásában is fenséges erdőnek.

Ifj. Szűts Andor.

Disztollak.

Magyar disztollózekeinknek nélkülözhetlen ékeségei közé sorolhatók a díszes tollak legékesebbjei: a kócsagtollak. A diszkalpag és diszkuesmához erősített briliántos forgó ragyogó pompáját a kócsagtollnál méltóbb ékítmény nem is koronázhatná. A kócsagról és kócsagtollról már vadász eleink is sokat mesélhettek. Bár kevesebbet meséltek volna, mert akkor ma nem állana nemes kócsagunk a pusztulás szélén. A kócsag tenyésztése mindenestre jövedelmethajtó vállalkozás volna, annyival inkább, mert annak kísérleteivel más országokban már sikeres eredményeket tudtak felmuatni. Impulzust a kócsagtenyésztésre a strucc-tenyésztés elvitáztatlan sikerei adtak. Az eredmények e téren valóban meglepők s indokoltá tennék a kócsagtenyésztés meghonosítását hazánkban is.

Való igaz, a tolldísz ma némileg kisebb térére szorítkozik, mint pl. a rokokó korszakban, vagy a XIX. század egyes évtizedeiben; ám viszont, az emberiség s a luxus igényei hatalmasan megszapordtak s ezekkel együtt a sok egyéb közt a disztollak kereslete is.

A természet böles háztartásában hasznát hajtó disztollú szárnyasok pusztítása esupán oly ezézből, hogy a női divat túlzott es többé-kevésbé izléstelenséggel határos igényeinek megfelelőhessen, az irtás vehemen-eziájánál fogva az állatvédő egyesületeket is erélyesebb akcióra indította; sajnos, a divat hőbortjaival es folyton változó szeszelyeivel szemben vajmi esekely eredményvel. A tollakat azonban, mint diszt, teljesen kiküszöbölni talán sohasem lehet, de ez fölösleges is

volna; elég, ha a kellő korlátok között maradunk, avagy legalább a szükségletek beszerzésénél oda hatunk, hogy okszerű tenyésztés útján eleje vétessék a szárnyasok olyatén oktan pusztításának, mely azok egyes fajait a végpusztulás elé viszi.

Tagadhatlan, hogy az ékes tolldisz a maga bámulatos színpompájában a természet legremekebb munkái közé sorolható. Sem Brazília, sem a négy India drágakövei, sem az Óceánok mesés drágaságú gyöngytermékeinek pompája össze nem mérhető egyes szárnyasaink tollazatának változatos szépségével; épen ezért tehát szárnyasaink tollazata, mint disz, sohasem fogja pozícióját elveszteni mindaddig, míg a hiú emberrel együtt a pompakedv ki nem hal.

A különféle szebb tollazatú szárnyasok, a divat változásaihoz mérten, időszakonként kisebb-nagyobb-fokú üldöztetésnek, pusztításnak voltak kitéve. A pusztítás egyiküknél sem vált oly állandóvá minden időben, mint a strucznál és kócsagnál. Tollazatuk sajátos szépsége, dacára annak, hogy nem színpompa csak a forma nemes egyszerűsége jellemzi azokat, vagy talán épen ezért, mindenkor első helyen állott. E két szárnyas tollazata a finomabb ízlés égisze alatt becsben soha nem csökkent, rangja alább nem szállott, hanem dacol évezredek óta minden rendű divatáramlattal, olyannyira, hogy az elsőség pozícióját a strucz toll Semiramis, Laïs és Cleopatrától kezdve Pompadourig, Eugéniáig vagy Cléo de Mérodeig feltétlenül kezében tartotta mind a mai napig csakúgy, mint a remek kócsagtoll az ó-kor scytháitól kezdve a főispánok mai installációs ünnepéig.

A strucz toll értéke, a folyton növekvő rendszeres tenyésztés mellett is, áremelkedést mutat; oka abban rejlik, hogy a struczok őshazájában a végpusztulás elé vitték, onnan tehát csökkent a kivétel, a tenyésztés pedig a szakszerű és gondos kezelés dacára sem áll még azon a fokon, hogy a keresletet teljesen kielégíteni képes volna.

A párisi „Société d'acclimatisation”-nak tagadhatlan érdemei vannak a strucztelepítés terén. Működése visszanyúl a múlt század negyvenes éveibe. Afrika és Amerikának klímaticze teljesen megfelelő telepein kívül ma már több francia gyarmaton, legfőként Algírban, továbbá Tuniszban, világ részünkben pedig Olaszországban és Dél-franciaországban is találunk strucztenyésztő telepeket, de legkiválóbbnak mondják a fokföldieket.

A strucztelepek az összes tollakat értékesíthetik, még a leggyaralóbbakat is, ami a kócsagtollaknál lehetetlen, miután azokat saját szerűen szép, természetes sudárságuk sérelme nélkül mesterséges úton szépíteni nem lehet, míg a strucz toll több oldalú preparálás után szíben és alakban egyaránt azokat nyer. Egyébként a strucznál is a szép, tiszta fehér tollak a legkeresettebbek s ennél fogva legértékesebbek is. Ezeket kizárólag a strucz kakas szolgáltatja; a jereze tollai korántsem oly szépek, amint-hogy a természet rendjénél fogva a jér-

czek tollazata sohasem éri el a kakasok tollazatának pompáját.

A kócsagtoll minden időben „hors concours”, a divaton fölül állott; nekünk meg talán évezredek óta nemzeti viseletünknek úgyszólván kiegészítő dísz. A pusztulás határszélén álló e honi díszszárnyasunk tenyésztése már azért is kívánatos volna, mert immár a divat is fölkapta ezt a csodaszép tollazatot s bár Északamerika egyes vidékei elég szép kócsagtollakat szolgáltatnak, épen a nagy kereslet miatt a félénk és ritka madár óceánon túli otthonában is meggyérült.

Közép-Ázsia tulsó széléről idekerült őseink eredete mellett szólhat némileg az a körülmény is, hogy

a távol kelet népei közül a mandzsuk, kínaiak, koreaiak, sőt a japánok is, rendkívül sok kócsagtollat használnak díszül. Szükségletüket nagyrészt Északamerika és Brazília kócsagja fedezi. A „Société d'acclimatisation” adatai szerint a két Amerika a kilenczvenes években mintegy öt hat métermázsas kócsagtollat exportált évenként. Ez a számadat az amúgy is ritka kócsagmadárnak borzalmas pusztítását jelzi. Hiszen tudjuk, hogy egy-egy kócsag néhány szép tollpéldánynál többet alig szolgáltat s azok súlya vajmi kevés néhány grammra tehető.

Igaz, Oroszországnak ázsiai birtokai közül Szibéria egyes vidékein, sőt Turkesztánban is akad kócsag, még pedig fölös számmal, ámde az ázsiai kócsag tollazatát az amerikai kócsagfélékével összemérni se lehet, annál kevésbbé hazánk duna- és tiszavidéki kócsagjáéval. Az orosz-kócsag dísztollának hátránya úgy a toll-lobogó, mint a toll-lemezek szokatlan merevsége, holott az igazi szép kócsagtoll száának és lemezeinek egyaránt hajlékonyaknak kell lenniök.

Hazánkon kívül a törökök díszbirtokaira tűzött tollforgók is többnyire kócsagtollból állanak. A Turkesztánnal szomszédos mohamedán tartományoknépei, így első sorban Perzsia, melynek nálunk is több ízben megfordult két sahjára és remek kócsagforgóikra jól emlékezhetünk, kócsagtollat nagy számban használnak díszül.

A kócsagpusztításról valósággal megdöbbentő adatokat szolgáltat Amerika kivitele. A kilenczvenes évek métermázsái ma ugyanannyi kilogrammra olvadtak, holott a kócsagdísz dívatja korántsem esökkent, hazánkon kívül pedig a törökbirodalomban és Keletázsia országaiban állandó volt és maradt.

A szakadatlan pusztítással szemben az illetékes és érdeklődő faktorok megfelelő védekezésről kezdtek gondoskodni: elsősorban a természettudósok Leydenben 1895 ben megtartott kongresszusukon a kócsagtenyésztés eszméjét is fölvetették s magukévá tették. Az első kísérletek színteréül, tetemes költségektől vissza nem rettenve, Tunisz tartományt választották, mely strucztelepeinek mintaszerű kezelése s berendezése révén követendő példaként kínálkozott. E kócsagtelep ma már szép jövedelmet nyújt s első a maga nemében.

Hazánk illetékes tenyésztőinek figyelmébe a kócsagtenyésztést megszívlelendő eszmeként ajánlanám, sokkalta inkább, mint az egy-két érdeklődő által fölvetett strucztelepítést: mert igaz ugyan, hogy Keeskemét és a Nyírvidék homokbuczkái, Deliblát kis sáharajával egyetemben, örvendetes impressziókat keltenek nyaranta az odatelepitett struczokban, ámde Alföldünk sajátos téli klimája ellen alig tudnánk megfelelően védekezni. Ellenben igazi honi madarunk, a nemes kócsag, mint amely bizonyára honfoglaló őseinkkel együtt s a struczmadár kíséretében kezdhetette meg vándorlásait Ázsia lapályairól a Tisza-Duna mellékére, alighanem busásan meghalálna a tenyésztésére fordított fáradozásokat.

S.

Gyógyerejű állatok.

Az ősi babona még mind a mai napig nem halt ki. Városban, faluban egyaránt vígan burjánzik, varázslók, kártyavetőnők garázdálkodnak sokféle és a divatos kuruzslás mellett babonás gyógy módokat is alkalmaznak.

Aki járatos a gyógyászat történetében, az nem fog esodálkozni azon, hogy sokan még ma is hisznek különféle állatok gyógyerejében.

Ósrégi, az egész földön elterjedt volt és vadnépeknél még most is tovább élő nézet az, hogy az ember által elfogyasztott teremtmények tulajdonságai átruházódnak ő reá. Ilyen értelemben fogyasztotta el a vadász az elejtett ragadozó vad szívét, a kannibál harezos pedig legyőzött ellenfelét.

Ebben a felfogásban gyökeredzik mindenféle állatoknak, vagy azok egyes testrészeinek felhasználása gyógyezelőokra. Aki szédülésben szenved, az egyen zergét vagy mókust és megszabadul bajától. Így értelmezte a népies gondolatfűzés a különféle gyógyító szereket, melyek sokaig a tudományos gyógytanban sem maradtak minden elismerés nélkül.

Később a babonát védő köntösbe bujtatták. Azt hirdették, hogy az állatok és növények különféle jeleket viselnek, melyekkel az emberre való hasznos voltukat felismerhetővé teszik. Így például a pávatoll sajátos rajza arra mutat, hogy abban szembetegségek ellen való szer rejlik; a tollat tehát elégették és hamuját por alakban használták.

Németországban a 30 éves háború után, mikor a zilált viszonyok következtében az erkölcsök is elvadultak, a legkirívóbb babona is termő talajra talált. Akasztással kivégzett emberek hullájából a gyógyszertárakban különféle szereket készítettek s emberbőről készült szíjakat is árultak olesó pénzen.

Ezek a borzalmas gyógyszerek elfűntek, de az állati anyagokból készültek sokaig fentartották magukat. A 18. század közepén még árultak a gyógyszertárakban farkasmájat, rókatüdőt, égetett békákat és vakondokat. Régi fölgyezésekben találhatunk ezifiránál ezifirabb rezipéket. Például: élő szamar patájáról levakart szaruforgáesot szamartejbe áztatva, hályog ellen használták, avagy hamuvá égetve, belsőleg nyavalyatörés (epilepsia) ellen. A szamar sörényéből vett és megégetett szőrt olajjal és ólomporral keverve, ősz haj feketére való festésére használták. Itt természetesen az ólom tette a fődolgot. A szamar füléből szedett piszok, a homlokra kenve, altatószerül szolgált. Lépfájdalmaknál a hosszúfülü lépét, hideglelésnél pedig annak máját javasolták.

De sőt különféle „güánók” is nagyban szerepeltek akkortájt a gyógyászatban s talán ennek a régiségnek maradványaként tekinthető az a Felsőmagyarországon tényleg megtörtént eset, hogy amikor a vásárról kötyagosan hazafelé menő tót ezimborák, fölhevülve a sok palinkától, összeverekedtek s az egyiknek fejét kövel beúzták, az odasiető asszony nép az útról szedett friss lóhullajékkal föntö be a szegény pörül járt Janó lyukas koponyáját.

Gazdag sorozatot kepeztek a gyógyhatású zsírok. Nemesik ember- és majomzsírt használtak, hanem

oroszlán-, párduez-, farkas-, rókaszírt, sőt légyzír is. De különösen kedvelték a medvezírt. Az ebből készült pomádé elősegítette a hajnövést és kitűnő hatást tulajdonítottak neki idegzsába és köszvény ellen. Azonkívül még egy sajátos és a gyógyszerészre nézve igen becses tulajdonsága is volt, t. i. télen át az edényekben, amelyekben eltartották, mennyiségben még meg is növekedett!

Sok állatról azt tartották, hogy az emberből a betegségek mintegy kihúzzák. E czélból tartottak kalitkában bizonyos madarakat, például kereszt'esőrűeket s hasonlóan macskákról és tengeri malaczkokról is állították ezt.

A szarvas, zerge, farkas és róka egyes részeit is használták a gyógyászatban. A fekete vagy barna mókus agyvelejét ették, hogy erős emlékezőtehetséget kapjanak tőle. Fekete kutyák húását tüdőbetegeknek ajánlották és fogfájás ellen biztos szer — egy élő egér fejét leharapni!

Ismeretesek az úgynevezett „rákszemek“, mit porrá törve, gyomorégés ellen használtak s melyekért régebben a rákokat különösen Oroszországban és Galicziában halomszámra pusztították.

Manapság is gyakran előfordul, hogy igen különleges dolgokat keresnek valamely betegség gyógyítására. Így megtörtént, hogy egy asszony szénfekete kutyának véréből három esőppet kívánt, mely állítólag beteg férjét meggyógyítja. Egy ember pedig akasztással kivégzett kutya hulláját kívánta megszerezni valami hasonló czélból. A kis gyermekeknek néhol zsinórra fűzött farkasfogot akasztanak a nyakukba, hogy elősegítse és megkönnyítse a fogzást. Számtalan ilyen és hasonló, sokszor visszataszító és undorító, de „esalhatatlan“ szer van még most is a babonás nép közt elterjedve.

És hogyan áll a dolog más világrészekben? Indiában majomfej főzete szolgál a himlő ellen és az osztjások a gyermekbetegségeket a jegesmedve szívével és epéjével orvosolják. Az anamiták a tigris fogait és esontjait használják a számarhurut ellen, izzadós lábakra pedig elefántbőrből készítenek lábbelit.

Ime, a szunyogtól az elefántig majdnem minden állat képviselve volt a gyógyászatban. Ez a tény legjobban megvilágítja annak becsét.

II.

Megfigyelés feeskékről.

Házamban feeskék szoktak fészkelni. E nyáron három fészekben költöttek, de egy vagy két pár-e, nem tudom, részint mert nem volt időm oly szorgosan megfigyelni őket, részint mert rövidlátó vagyok. Tény, hogy az egyik költés a többinél jóval később történt.

Családi ügyben a múlt szeptember hó első napjaiban ha nem tévedek, 5-én — elutaztam Nagy-Szebenbe, ahol vagy tíz napot töltöttem sógoromnál. Csaknem az egész idő alatt szép meleg napok voltak. 9-én felhívta figyelmemet, hallok-e, látok-e feeskét? mert — úgy mond — ő már évek óta figyelemmel kíséri és úgy tapasztalja, hogy kisasszony-napján — 8-án — még itt vannak, 9-én már nincsenek. Kétkeltem ugyan benne, hogy a feeskéknek is van kalendáriumuk, de nem czáfolhattam meg: feeskét valóban többé nem hallottam, nem láttam.

18-án este érkezvén haza S.-A.-Ujhelybe, 19-én reggel udvaromon nagy számmal és nagy lármával jelentkeztek feeskéink. Azóta nap-nap mellett a legnagyobb figyelemmel kísértem őket. Október hó 9-én reggel még itt voltak, de azóta nem hallok és nem látom őket.

A városban különben nem látván feeskét, azt kell hinnem, hogy ez csak az a későn fészkelő pár volt öt fiával.

Matolai Etele.

ELADÓK

a következő folyóiratok, vadászfegyver és vizslakutya:

„Erdészeti Lapok“	1892 - 1905-iki évfolyamai
„Magyar Erdész“	1901 - 1905-iki „
„Vadászlap“	1892 - 1905-iki „
„Természet“	1897 - 1905-iki „
„Magyar Méh“	1898 - 1903-iki „
„Természettudományi Közlöny“	1889 - 1891., 1895 - 1898-iki évekről.

„Szőlészeti és borászati lap“ 1900—1903-iki évekről, a rendes előfizetési árak kétharmadán.

Egy darab kitűnő karban levő 500-as bak-expresszfegyver, rá alkalmazható távesővel, vászontokkal 200 kor.

Négy éves hím, barna, nagy, igen erős, jól bevadászott vizsla, szobatiszta, kitűnő orral, engedelmes és szenvedélyes apporteur, ára 200 korona.

Tíz jó család méh, országos méretű kaptárokban. lakkal együtt családonként 24 koronával, 12 drb. hibátlan országos méretű kaptár 6 koronájával eladó, úgyszintén mézpergető, műlép-prés, stb. apróbb méhészeti eszközök jó karban féláron.

Érdeklődők forduljanak Rausz István erdőmesterhez, Zsérc, u. p. Bogács, Borsod-m.

Kitömött nagy sasok, szép példányok, nyitott szárnyakkal, jutányos áron kaphatók intézetünkben.

Intézetünk vesz két darab teljesen kifejlett szép farkast téli bundában, kitérés czéljából.

Fészkelő házikók.

1. *Czinégének, csuszkának, kerti rozsdafarkúnak, kis harkálnak, nyaktekercsnek, örvös légykapónak és fakúznak* való házikó darabja **60 fill.**, 10 darab **5 kor.**

2. *Szürke légykapónak, házi rozsdafarkúnak, barázdabillegetőnek* való házikó darabja **50 fill.**, 10 darab **4 kor.**

Erre vonatkozó megrendeléseket az

„Állatvédő Egyesület“ Kőszegen készségeken elfogad.

Dr. Lendl Adolf preparatóriuma

Telefon 194.

Budapest, II., Donáti-u. 7.

Telefon 19.

A tisztelt vadászközönség szíves figyelmébe ajánljuk

PREPARÁLÓ INTÉZETÜNKET.

Gondos, művészi preparáció, tartós munka, jutányos árak.

Az állatok lehetőleg friss állapotban és nyúzatlanul küldendők be, annak megjelölésével, hogy miképen kívánják azok preparálását (állványra, falra, szonyeg, fali dekoráció, táblétlára, nyitott vagy csukott szárnyal, stb.)

Nagyobb emlősök (például medve, zorgo, farkas, stb.) kizsigerelendők: csak 10 kilónál nehezebb csomagok küldendők vasúton (gyorsárúként).

Pontos címet és esetleg vasuti állomás megjelölését kérjük.

MAGYAR TANSZERKÉSZÍTŐ-INTÉZET

FEJDMANN GYULA

BUDAPEST, VI., FELSŐ-ERDŐSOR 5.

(TELEFON 17-23.)

Minden irányu iskola t. vezetőinek, tanárainak és tanítóinak szíves figyelmébe ajánlja

hazai saját gyártású

fizikai, khémiai, természetrajzi és geometriai tanszereit.

Üvegtechnikai intézet.

Szakszerű tanácseset és tájékoztató költségvetéssel szívesen szolgálunk iskolák felszerelése alkalmával. Újabb szerkezetű tanszerek elkészítését és tanszerek javítását elvállaljuk; mechanikai és üvegtechnikai precíziós munkákat elfogadunk.

Árjegyzékek ingyen és bérmentve.

A m. kir. Vallas- és Közoktatási Miniszter a Fejdmann Gyula féle fizikai és khémiai tanszergyártó és üvegtechnikai intézetet az enemü beszerzesi forrasokul ajánlott hazai czégek közé utolagosan felvette. (Hivatalos Közlöny X. II. 229.)

A m. k. Vallas- és Közoktatási Miniszter Fejdmann Gyula budapesti tanszergyáros által készített természetani eszközökből a részletes jegyzékben felsorolt fizikai alap- és kibovított felszerelési jegyzéket a népiskolák számára tanszerül engedélyezte és az engedélyezett tanszerek jegyzékébe felvette. (Hivatalos Közlöny. X. 17. 360.) (40782-1902.)

Vadászok

nem táplálhatják kutyáikat semmi-
féle más eledellel jobban, mint a

FATTINGER-FÉLE

húsrostos kutyalapénnyel.

A legjobb és legezelszerübb eledel, amelyet mai napig minden fajta kutya számára legjobb eredménnyel használnak és minden más eledelt föllülül. A kutyák e legezelszerübb eledel után szep és erős testiek, epék és egészségesek és mindig jó étvágyal esznek.
- A legnagyobb előnye a Fattinger-féle húsrostos kutyalapénnyel az egyszerű, tiszta, kellemes kezes és a tartóssága. 50 kg. 22 korona, 5 kilos postacsomag 3 korona bérmentve. - A kutya egyszerű táplálásáért című könyvecskéket, nemkülönböztetve más Fattinger-féle eledelül, m.p. kutyák, baromli, halak, madarak számára szóló árjegyzékeket ingyen küldjük.

FATTINGER ÉS TÁRSA

állati eledelgyára. Bécs, Wieden.

Több mint 200 első díj!

Utánzások értéktelenek!

Mint szőlőnagybirtokosok

ajánljuk kiváló minőségü hordó- és palaezkboraikat, melyek mint a ménes-magyarádi borvidék **gyoroki**, valamint a család **vadkerti és vámospércsi** nagy kiterjedésü szőlőbirtokainak kifogástalanül tisztán kezelt saját termésö kerülnek forgalomba.

Ezen borok kitünö voltáról számos elismerö levél tesz tanúságot, egyebek között a következők: „A nekem küldött jó borokkal minden tekintetben igen meg vagyok elégedve s így azokat minden vadászembernek szívesen ajánlom”. Novotny J., es. és kir. szab. fegyvergyár, Prága.

Kívánatra borminták küldetnek. Árjegyzékek ingyen és bérmentve állnak rendelkezésre.

Andrényi Kálmán utódai
Aradon.

Megkezdödött az őszi vadászat.

Tisztelettel ajánljuk preparáló intézetünket a vadászó közönség szíves figyelmébe.

FOTO-CZINKOGRAFIAI MŰINTÉZET.

MŰVÉSZETI SOKSZOROSÍTÁSOK.

Clichék folyoiratok, könyvek, árjegyzékek és tudományos művek számára,

kitünö kivitelben, legjobb módszerek szerint előállítva.

Cím csakis: BUDAPEST, VI. ker., Hajós-utca 32. szám.

Jutányos árak.

TELEFON: 18-99.

Jutányos árak.

A FEJDMANN Gyula tanszerkészítő és kiadóhivatala Budapest, II., Donáti u. 7. Dr. Lendl Adolf intézete.

Nyomatott W. Andrényi Géza könyvnyomdájában - Zengő, Aradi utca 6.